

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

tione subire possit rationem effectus: potest tamen A ratio aliqua notari. Etenim nostro intelligendi more, ratio à priori, quòd Deus velit, est quia est intelligens. Ipsi etiam bonitas, ratio est, quòd voluerit esse creaturas, & tam copiosè se illis communicauerit.

Conclusio.

Conclusio Diui Thomæ est. Voluntatis diuinæ nulla datur causa. Hæc est certissima. Cùm autem Deus creaturas velit propter se tamquam ob finem, atque volitio finis soleat esse causa volitionis eorum, quæ sunt ad finem, probat D. Thomas id in Deo non cerni. Quoniam etsi quando finis, & ea quæ sunt ad finem, sunt volita distinctis actibus, volitio finis sit causa volitionis eorum, quæ ad finem ordinantur, non tamen, quando eodem profus actu sunt volita: quippe cùm idem non possit esse causa sui ipsius: cùm ergo Deus, sicut eodem actu intueret in sua essentia, principia & conclusiones, ita eodem actu velit suam bonitatem, & omnia quæ propter eam vult, fit, ut in Deo volitio finis non sit causa volitionis eorum, quæ ad finem diriguntur. Quæ circa hanc rationem disputari poterant 1. 2. quæst. 8. art. 3. explicata sunt.

Cæterum animaduertendum est, Quamuis actus, quo Deus vult creaturas esse, nulla detur causa, actum tamen ipsum non tollere, quin ipsæ creatura volitæ causas alias proprias habeant. Etenim, quòd Deus velit ut sit ea planta, quæ hodie interuentu causarum secundarum producit, neque excludit hominem, in cuius gratiam producit, esse causam finalem illius: quoniam potius quia à Deo in eum finem est volita, habet homo, ut sit causa finalis eiusdem, neque item tollit, quin planta, à qua decusum est semen, ex quo hæc alia generatur, virtusque femini impressa, simul cum orbibus cælestibus causa sit effectrices illius: aut quin materia simul cum dispositionibus ad formam, quæ introducit accommodatis, sit causa materialis, & forma ipsa sit causa formalis, à quibus omnibus planta, quæ producit, ita pendet, ut, quauis earum sublata, numquam produceretur.

Voluntas an sit rationis congrua, & de expensidum.

Porro ex huiusmodi causis expendi debet, vtrū voluntas Dei, ut & quæuis alia, sit rationalis. Etenim voluntas, quæ ad debitum finem, & per convenientiam media aliquid vult, verè iudicatur rationalis, quæ verò aliter se habet iudicatur irrationalis. Quare cùm in iis, quæ diuina voluntate sunt volita, accommodatissimus ordo mediatorum, causarumque ad suos fines reperitur, fit, ut voluntas diuina sit maximè rationalis.

Rerum quas Deus vult, eū reddatur causa, quæ propositiones sint vera.

Ex dictis ergo manifestum est, propositiones, quæ vel solam denotant habitudinem mediæ & finis inter res à Deo volitas, vel eas habere huiusmodi habitudinem ex volitione Dei, atque adeo ut Dei volitionem terminant, concedendas esse: eas verò quæ causam volitionis diuinæ innuunt, negandas esse, dubias autem distinguendas. Quare hæc sunt concedenda, volitorum à Deo vnum est propter aliud, Deus vult vnum esse propter aliud, ut plantam propter hominem, Deus vult vnum propter aliud, id est, vult ut sit propter aliud. Hæc etiam potest concedi, hoc est volitum à Deo propter illud, si sit sensus, terminat volitionem diuinam gratia illius alterius tamquam finis ex ipsa volitione ac ordinatione diuina. Hæc verò, Deus vult plantam esse, quia vult hominem esse, non erit concedenda, quia innuit vnam volitionem esse causam alterius, quod est falsum: cùm Deus eadem simplicissima volitione, quæ nullam habet causam, velit vtrumque, sicut neque illa alia, hoc est volitum à Deo propter illud, erit concedenda, si eundem sensum efficiat: in eoque negatur à D. Thoma

hoc loco. Quòd si aliqua earum in aliquo graui autore reperitur, piè erit exponenda, ut significetur finalis causa rei volitæ, à Deo propter aliam, non verò volitionis, quæ ut sit propter aliam, est volita.

ARTICVLVS VI.

De variis expositionibus illius testimonij 1. ad Timoth. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri.

DISPVATIO I.

ANTEQUAM examinemus quæstionem à D. Thoma hoc loco propositam, operæ pretium erit expendamus Doctorum interpretationes circa propositum Pauli testimonium: de qua re agit D. Thomas in responsione ad primum huius articuli.

Prima est Augustini epistola 107. ad Vitalem, in Enchiridio cap. 103. de prædestinatione sanctorum cap. 8. & Hypognoft. lib. 6. sub finem, quam amplectitur Anselmus in eundem locum Pauli. Credit enim Augustinus iis in locis, testimonium illud non esse intelligendum vniuersum de omnibus hominibus, sed de iis tantum, qui saluantur: eo loquendi modo quo, ut de prædestinat. sanctorum cap. 8. ait: quando vnus tantum magister docet pueros in aliqua ciuitate, dicere consuevit, talem magistrum docere omnes pueros eiusdem ciuitatis: neque enim significare volumus, eum docere omnes vniuersum pueros illius ciuitatis, cum sint multi, qui à nemine doceantur: sed docere omnes, quæ in illa ciuitate docentur, per constructionem, aut distributionem quam appellant accommodam. Eodem modo ait Augustinus in Enchiridio intelligi illud Ioan. 1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: cum etenim multi sint, qui non illuminantur, sensus est, Christum illuminare omnes, qui illuminantur, ita ut nullus, nisi ab eo, illuminetur: atque eodem modo intelliguntur quædam alia loca Scripturæ.

Secunda est eisdem Augustini in Enchiri. cap. Secunda ex-citato, & de correptione & gratia cap. 14. quòd eo in loco distributio fiat, non pro singulis generum, quæ si Deus velit omnes homines cuiusque status saluos fieri, sed pro generibus singulorum, ita ut sit sensus, cuiusque status vult aliquos saluos fieri. Eodem modo exponit Augustinus illud Matth. 23. & Luca 11. Decimatis mentan & rutam & omne oliu, id est, quamlibet oleis speciem.

Tertia est eiusdem etiam Augustini de correptione & gratia cap. 15. ut sit sensus, Vult omnes homines saluos fieri, id est, facit nos velle omnes homines saluos fieri, iuxta illud ad Roman. 5. Misit Spiritum Filij sui clamantem, Abba Pater, id est, clamare nos facientem, Abba Pater. Interim namque dum nobis non constat, quosnam Deus velit saluos fieri, istum, sanctum, gratumque Deo est, ut ab eo omnibus proximis postulemus salutem, illamque eis pro nostra virili parte curemus: quare desiderium hoc atque petitio à Deo est.

Quarta est D. Thomæ, & Caietani in eundem locum Pauli, Marfilij i. q. 45. art. 1. & quorundam aliorum, asserentium, locum illum intelligendum esse, non de voluntate beneplaciti, hoc est, quæ formaliter sit in Deo: hanc enim affirmant semper impleri, sed de voluntate signi, quæ Deus proponit omnibus hominibus præcepta salutis, doctrinamque, Euangelij, qui tamè in culpa sunt, quòd ad agnitionem veritatis venire nolint, nec salui esse. Porro voluntas signi non est formaliter in Deo, sed est effectus Dei, nepe promulgatio legis, & Euangelij, redemptio generis humani facta per Christum, &c. Eiusmodi autem effectus

Tertia

Quarta expositio ex D. Thoma.

effectus dicuntur metaphoricè voluntas Dei, quatenus iudicia quadam sunt, Deo futurum esse grati, non solum si omnes salui fiant, sed etiam si singuli pro omnium salute preces fundant. Eo autè pacto eiusmodi effectus metaphoricè dicuntur voluntas Dei, quo testamentum, quia testatoris voluntatem exprimit, voluntas illius appellari consuevit.

Est verò mihi non leue dubium, vtrum ex horum autorum sententia voluntas signi aliquam volitionem, saltem conditionatam, quæ formaliter sit in Deo, per quam re ipsa velit omnes homines saluos fieri, significet, an verò quemadmodum punitio, voluntatæ diuina puniendi peccatores, dicuntur metaphoricè ira, quatenus Deus talem effectum exhibet, qualem homo iratus consuevit facere, cum tamen nihil sit in Deo, quod formaliter habeat rationem iræ, ita in Deo non sit alia volitio, qua peccatores omnes velit saluos fieri, quam volitio, qua exhibere vult signa, quæ re ipsa exhibet, quæ proinde volitio comparatione signorum sit voluntas beneplaciti & efficax: signa verò ipsa externa, tum volitio Dei interna, dicantur metaphoricè voluntas, vt omnes homines salui fiant, quatenus Deus talia signa voluntate efficaci exhibet, qualia exhiberet is, qui sub conditione, si per homines non staret, vellet omnes homines saluos fieri, cum tamen nulla volitio, etiam conditionata, sit in Deo, qua velit omnes homines saluos fieri. Certè D. Thomas loco citato, hoc aperte innuere videtur. Nam primò exponit locum illum de sola voluntate signi, quasi in Deo nulla sit voluntas beneplaciti, qua velit omnes homines saluos fieri: deinde exponit eundem locum quatuor modis de voluntate beneplaciti, tres priores paulò ante ex Augustino allati sunt, quartum verò addit, quòd intelligatur de voluntate antecedente, seu conditionata, si per homines non steterit, vt mox dicemus, quam voluntatem sine dubio comprehendit sub voluntate beneplaciti. Nisi fortè dicamus D. Thomam eo loco per eam signi voluntatem intendisse significare voluntatem conditionatam in Deo existentem, qua velit omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, vt inferius ad finem artic. 11. exponimus D. Thomam: dicamùs que D. Thomam eo in loco sumpsisse voluntatem beneplaciti latè, vt distinguitur contra voluntatem signi.

A sententia relata, meo iudicio, parum aut nihil discrepant Scorus & Otham in 1. d. 46. & quidam alij, qui omninò negant villam in Deo voluntatem beneplaciti reperiri, quæ non impletur, ac proinde nec eam, qua velit omnes vniuersum homines saluos fieri, neque item volunt concedere in Deo voluntatem conditionalem. Quare licet dicant Deum voluntate antecedente velle omnes homines saluos fieri, non verò voluntate consequente: nomine tamen voluntatis antecedentis intelligunt voluntatem efficacem, qua omnibus vniuersum conferre voluit, reque ipsa conferre dona naturalia, leges rectas, & auxilia sufficientia ad salutem, qua ratione dici potest velle ex parte sua omnes homines saluos fieri. Itaque voluntatem illam efficacem: quatenus est quorundam antecedentium, quæ ad salutem conducunt, non tamen sunt satis, nisi cooperetur liberum arbitrium, Deo præstò existente ad adiudandum, appellant voluntatem antecedentem, qua Deus vult omnes homines saluos fieri, quantum est ex se: non verò quasi in Deo sit aliqua volitio, qua sub conditione vellet omnes vniuersum fieri saluos. Meritò ergo Marfilus loco citato voluntatem, de qua hi Doctores loquuntur, non esse aliam à voluntate signi affirmavit.

Postremà expositio eiusdem loci est Damasceni

A 2. lib. fidei Orthodoxæ cap. 29. quo loco de diuina prouidentia disputans docet. Inter ea quæ sub diuinam prouidentiam ac voluntatem cadunt, ea, quæ à libero arbitrio creato minime pendent, sola diuina prouidentia, ac voluntate gubernari, ac proinde quæcumque eorum eueniunt, à Deo esse volita absoluta voluntate, qua, quæcumque voluit, fecit in cælo, & in terra. Vnde ait: *Deus igitur est qui est factor, & prouisor, & factura eius virum, & contentina, & prouisura, bona ipsius voluntas est. Omnia etenim quæcumque voluit Deus fecit, & in cælo, & in terra, & voluntati eius nullus resistit. Voluit cuncta fieri, & facta sunt, vult consistere mundum, & consistit. Et omnia, quæcumque vult, potest, atque sunt. Quibusdam verò interlectis addit. Omnia dico prouidentia opera, quæ non in nobis sunt (id est, quæ non à nostra pèdente potestate) ea enim, quæ in nobis sunt, non prouidentia solum sunt, sed libera potestatis nostra & arbitrij. Prouidentia verò, hæc quidem secundum acceptionem (hoc est, bona quæ à libero arbitrio nostro pendunt) hæc autem secundum permissionem, nempe malitiam culpæ, quàm afflictionis, ignominie, & pænæ, quæ interdum per liberum nostrum arbitrium, interdum per alienum Deum sua prouidentia ob varios fines optimos nobis permittit, vt latè exponit. Addit: *Nosse oportet, electionem agendorum in nostra esse potestate, finem autem bonorum, Dei cooperatione iuste cooperante, iis qui recta conscientia bonum eligunt secundum præscientiam eius. Malorum autem derelictione Dei, rursus secundum præscientiam eius iuste derelinquente. At derelictionis due sunt species. Est enim derelictio dispensatiua, correctiuaque & eruditiva: & est derelictio finalis & desperatiua. Dispensatiua quidem & eruditiva, ad correctionem salutem, & gloriam patientis facta, aut ad aliorum zelum & imitationem, aut ad Dei gloriam. Finalis derelictio, cum, Deo cuncta quæ ad salutem sunt faciente, incorrigibilis, & immedicabilis, magis autem insanabilis ex proprio proposito permaneat homo. Tunc enim traditur in finalem perditionem, vt Iudas, quod à nobis aueriat Deus, & à tali derelictione defendat. Tacendum non est, omnia tristitia damnata superuenientia, qui cum gratiarum actione suscipiunt, ad salutem induci, & omnino vtilitatis causa effici, & Deum præferim, præcedentèrque velle omnes saluari, & regnum eius consequi. Non enim ad puniendum nos plasmauit, sed vt efficiat nos bonitatis sue participes, vt bonus. Peccantes autem puniri vult, vt iustus. Dicitur igitur, prima, præcedens voluntas & acceptatio ex ipso existens. Secunda verò, voluntas sequens, & permissio, ex nostra causa existens. Et hæc duplex est. Hæc quidè dispensatiua & eruditiva ad salutem: illa verò desperatiua ad finalem punitionem, cen iam diximus. Eorum autè, quæ in nobis sunt, si bona quidem, præferim, antecedentèrque vult & acceptat. Sin mala, & re vera mala, neque præferim vult, neque consequenter vult: sibi tamen arbitrium ad illa liberum. Nam quod per violentiam fieret, neque rationalis, neque virtutis esset opus, &c. Hactenus Damascenus. Cuius verba placuit referre, vt apertius eius mens explicetur: si quidem primus egregiam illam distinctionem voluntatis diuinæ, in antecedentem, & consequentem inuexit, atque iuxta eam, locum Pauli citatum interpretatus est. Quicquid enim Gregorius Ariminenlis in primo disputat. 46. q. primo dixerit, planè idem docuit quod D. Thomas hoc loco aliique Scholastici eum docuisse affirmant.**

Ad cuius rei intelligentiam sciendum est Damascenum non distinguere voluntatem antecedentem, & consequentem, comparatione omnium, quæ à Deo sunt volita, sed solum comparatione eorum,

consequens ex D. Damasceni mens explicatur.

Voluntas signi an aliam quæ volitionem, saltem conditionatam significet in Deo.

Satis & Otham inuicem.

Voluntas antecedens &

rum, quæ à libero arbitrio creato pendent, quæ ait, *A* non esse solum diuina providentia, sed libera etiam nostra potestatis & arbitrij.

Deus vult omnes sibi angelos, sibi homines saluos fieri, si per ipsos non staret.

Sciendum est deinde, Deum optimū maximum, dum Angelos, & primos parentes condere in suam beatitudinem ex æternitate statuit, vtrūque verè, & absque vlla fictione voluisse sempiternam beatitudinem, & media ad illam consequendam necessaria, ad quem finem illos effingere constituēbat. Si namque sempiternam beatitudinem, & media ad eam obtinendā necessaria omnibus hominibus tunc non voluisset, profectò neque tunc creare constituisset, neque in tempore diceretur condidisse omnes homines in suam beatitudinem, sed solum aliquos: ex voluntate namque Dei, vt, si per ipsos non steterit, illam assequantur, dicuntur conditi in sempiternam beatitudinem: nullus autem dicere audebit, neque salua fide Catholica dicere potest, Deum ex æternitate non statuisse condere in suam beatitudinem tanquam in finem omnes homines, quos in tempore creauit. Vt verò finis, in quē tam Angelos, quam homines statuebat condere, illis redderetur honorificentior, si propriis meritis compareretur, atque iustissimis aliis de causis, licet dum eos in suam beatitudinem condere statuit, verò absque vlla fictione ipsos voluerit sempiternam beatitudinem, mediāque omnia necessaria, voluit tamen illis hæc non voluntate absoluta, sed sub conditione, dependentēre à libero arbitrio, tum proprio cuiusque, tum etiam primi parentis, quo ad gratuita quedam dona, quæ, vt in Concordia q. 14. art. 13. disp. 3. dictum est,

Deus vt voluerit toti generi humano suæ esse ferre beatitudinē, dum eisdē redēptionem cōtulit.

Sciendum est tertio, Deum optimū maximum ruinam generis humani præuidentem, dum eidem Redemptorem vniuersalem conferre statuit, cuius merita sub certis quibusdam legibus omnibus hominibus, quantum est ex parte Redemptoris, applicarentur, omnibus etiam voluisse sempiternam felicitatem, mediāque ad eam consequendam necessaria, non tamen voluntate absoluta, sed dependenter, tum à libero arbitrio hominum, tum etiam à cursu, dispositione, & euentibus huius mundi. Neque enim post ruinam, delictūque generis humani, ratio postulabat, vt humanum genus ad felicem illum statum, in quo primò fuerat conditum, reduceretur, atque vt iustitia originalis donō, estque ligni vitæ, iterum aduersus calūs ac miserias, quibus ex dispositione ipsa vniuersi suapte natura subiacerent, muniretur, quin potius æquum erat, vt, in poenam delicti, huius vitæ ætumnas deinceps experiretur. Ipse verò nature autor, atque omnium rerum molitor Deus, dispositionem vniuersi, ac liberum arbitrium humanum præsupponeret, vt naturam humanam gratia à Redemptore promerita perficeret quantum opus erat ad eam in finem supernaturalem perducendam, vt in Concordia articulo citato dictum est.

Obiectio qua D. August. ad superiores explicatio- nes impulit.

Ex his constat, in Deo Optimo Maximo constituendam esse volitionem, tum bonitate ac pietate ipsius dignissimam, tum libero arbitrio creato, probationique, qua ad præmij palmam nos perducere constituēbat, maximè consentaneam, qua videlicet homines omnes & Angelos, quos condere statuebat, ex æternitate voluerit saluos fieri, sempiternamque vitam, mediāque ad eam finem necessaria, eis conferre, sub conditione tamen, si per ipsos, aut primum parentem non staret. Vnde cessat obiectio, quam sapiens Augustinus repetit, quæque in causa fuit, vt testimonium Pauli, non de omnibus vniuersim hominibus exponeret, sed ad tres illas expositiones re-

latas confugeret. Sæpè enim obiicit, pueros in veteris matris interdum periri ante baptismum, neque tamen per pueros, neque per parentes, nec per ministros Ecclesiæ stare, qui perciperent eis subuenire, & remedium baptismi ad salutem adhibere, nec tamen possunt non ergo Deus vult omnes vniuersim homines saluos fieri, etiam sub conditione illa, si per ipsos aut per parentes, aut per ministros Ecclesiæ non staret. Ad hanc enim difficultatem respondendum est, Deum, spectata prima conditione generis humani, velle omnes homines, nemine excepto, saluos fieri, si per ipsos, vel primum parentem, cui primò dona gratuita toti soboli per generationem communicanda collata sunt, non staret. Posita verò ruina generis humani, & beneficio redemptionis, velle etiam omnes saluos fieri, seruatam tamen constitutione, cursūque causarum vniuersi, dependentēreque à libero arbitrio hominum, vt explicatum est. Quare Deo gratum est omnes saluos fieri, eaque de causa, iuxta testimonium Pauli, vult vt ab eo id petamus, & pro vicibus nostris omnibus proximis curemus. Quòd autem quidam perent, quibus neque alijs, nec ipsi sibi metipsis subuenire queant, effectus est, atque poena peccati primi parentis, idque non per se, sed per accidens, ex ipsa dispositione causarum vniuersi, ac primi parentis casu, præter Dei institutionem ac voluntatem euenit, ad id quoque interdum confert malitia aliquorum, quæ omnia Deus minimè impedire tenetur.

Solutio.

Porro volitio hæc conditionalis, quam in Deo constituimus, actus est liberi arbitrij diuini ad eos tantum se extendens, quos condere constituit. Neque reuocari, si horum nomine etiam comprehendas, qui posita ea constitutione vniuersi, quæ à principio fuit, existissent, vel si pro hominum arbitrio mundus hic, quo ad generationes hominum, alium cursum teneret, aliq; numero diuersi gignerentur: hos enim omnes voluit etiam Deus saluos fieri, sub conditione, si vt naturaliter esse potuit, re ipsa generarentur. Volitio autē, qua Deus ex æternitate eo modo voluit omnes homines saluos fieri, supra actum, quo Deus se ipsum diligit, non aliud addit, quàm respectum rationis ad singula obiecta eo modo sub conditione volita. Cum verò nulla sit repugnantia, Deum ita aliqua sub conditione velle, imò id, vt videbimus, sonent Scripturæ, consentiatque maximè, tum cum bonitate ac pietate diuina, tum etiam cum libertate & probatione, in qua posuimus, vt ad quod voluerimus, siue vitam, siue mortem, porrigamus manum, non video, qua ratione eiusmodi actus à Deo debeat excludi.

Volitio rationata qua Deus vult omnes saluos fieri, actus est liberi arbitrij diuini.

Hunc verò actum appellat Damascenus voluntatem Dei antecedentem, per eamque ait Paulum affirmasse Deum velle omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quòd si vult aliquos damnare & punire, atque adeo non saluari, id, inquit, vult voluntate consequente. Vt verò mentem Damasceni intelligas, animaduerte: Triā ab eo distinguui in nobis comparatione sempiternæ felicitatis, atque interitus æterni, quæ vt pendent ab arbitrio nostro, ita dixit non esse solum providentiæ diuinæ, sed etiam liberæ potestatis nostræ, & arbitrij. Quædam enim non tantum sunt bona secundum se, sed etiam sunt bona, nobis, cuiusmodi sunt, sempiterna felicitas, obseruatio mandatorum, & consiliorum, omnia denique media à nostro arbitrio aliqua ex parte pendentia, & sempiternæ felicitati accommodata. Quædam alia tunc, quæ, tum secundum se mala sunt, nullaque ratione possunt esse bona, tū etiam nobis mala sunt, vt transgressiones mandatorum.

Voluntatis consequentis.

Alia

Alia denique sunt, quae nobis quidem sunt mala, praerequiruntque culpam in nobis, ut à Deo sint nobis volita, at, posita culpa, subeunt secundum rationem boni, ut in poenam culpae iustè à Deo sint nobis volita, eiusmodi sunt, damnatio, atque interitus noster. Res ergo primi generis, ait Damascenus, omnibus vniuersim hominibus esse à Deo volitas, quoniam, ut nobis eas conferret, non verò ut nos puniret, ab eo creati sumus: at volitas omnibus esse, voluntate conditionali si per ipsos aut primum parentem non staret: sunt enim res, quae non solum sunt prouidentiae diuinae, sed etiam potestatis, atque libertatis arbitrij creati. Atque de eiusmodi volitione intelligit locum illum Pauli. Cùm verò qui ita vult omnes homines saluos fieri, neminem sub illa eadem conditione perfitendò que in solo fine, ac intuitu creationis generis humani, velit perire, quin potius habeat, ut ita dicam, nolentiam, qua nolit quemquam perire, si ipsius demerita contrarium non postulent, quandoquidem omnes saluari, & quemquam perire, pugnantia sint, ut ea volitione, quae nostro intelligendi more cum fundamento in re praecedat volitionem rerum tertij generis, Deus omnes vniuersim homines velit saluos fieri, neminemque perire. Res verò secundi generis, ut ait Damascenus, neque antequàm fiant, neque postquam prouidenter ex nequitia liberi arbitrij creati futurae, aut iam effecta fuerunt, sunt volita à Deo, eo quòd nullam possint habere rationem boni, ob quam illi placere possint: sed solum sunt ab eo in optimum finem permissa. Permissio autem ponit eiusmodi res per libertatem arbitrij esse futuras, nisi impediantur: id namque permittere dicitur, quòd eum alioquin futurum sit, possimulque impedire, non tamen impedimus. Nec verò id tribuitur culpae non impediens, quando non tenetur impedire, sed solum culpae illius, qui libertate quid perpetrat, ut in Concordia q. 14. art. 13. disp. 31. ostensum est. Res verò tertij generis, quoniam non sunt à Deo volita, nisi posita culpa eius cui in poenam iustè sunt volita, atque adeò ipso praebente prius causam, vnde meretur ut aliud sit illi volitum, longè diuersum ab eo, quòd sine ipso creationis Deus illi conferre volebat, si per ipsum non staret, idèd ait Damascenus, voluntate quada consequente, quae cõparatione illius alterius nostro intelligendi more posterior est, esse hominibus volitas. Haec verò posterior voluntas praerisionem culpae eorum ponit. Vnde ait, *Vtramque voluntatem à Deo praescisci, priorem quidem, quia bonus est, posteriorem vero, quia iustus est: prior enim ex bonitate, misericordia, ac clementia diuina oriri, posterioris vero homines causam praebere.*

Ex his patet in primis, Damascenum solum distinguere voluntatem consequentem & antecedentem circa ea, quorum vtrumque est bonum atque adeò volitum voluntate diuina, & quae ita inter se affecta sunt, ut de contratio eius, quòd à Deo est volitum voluntate consequente, sit in Deo velleitas, atque adeò, nostro intelligendi more, praecesserit voluntas conditionata, nempe si demerita aliud non postulerent, quo pacto se habent cuiusque damnatio, & salus, sempiternaque felicitas eiusdem. Quare licet Deus voluntate conditionata velit seruari sua praeccepta, & consilia, nempe si nos etiam velimus, non tamen dicitur velle contrarium voluntate consequente, quoniam peccata & consiliorum violatio non possunt habere rationem boni, ut per voluntatem consequentem sint à Deo volita, sed solum dicuntur à Deo permitti, quamuis voluntas id

A permittendi, quoniam ponit ita futurum esse per libetum arbitrij creatum nisi à Deo impediatur, dici possit posterior voluntas nostro more intelligendi, quam voluntas conditionalis, ut eadem sequatur.

Patet secundò apud Damascenum non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur. Etenim voluntatem, qua Deus prauidens Petrum pro libertate sui arbitrij seruaturum praeccepta & consilia, consecuturumque vitam aeternam, id iam absolutè vult, placereque sibi, non appellat voluntatem consequentem, sed ad antecedentem pertinere affirmat, quandoquidem per eam non aliud vult Deus, quàm id ipsum quòd voluntate antecedente vult, cùm tamen id ipsum velit absolutè, atque ut sibi gratissimum acceptet.

Iuxta hæc ergo, voluntas consequens est, qua aliquid ex adiunctione aliquarum circumstantiarum est absolutè volitum, manente velleitate de opposito, quòd proinde, praecisus talibus circumstantiis secundum se spectatum est volitum: id verò quòd spectatum sine eiusmodi circumstantiis est secundum se volitum, voluntate antecedente dicitur volitum. Ut proiectio mercium in mare ad eundem vitam periculum effecta, dicitur volita voluntate consequente, quia ita est absolutè volita ex circumstantia superuenientis periculi, ut cõiunctam habeat velleitatem eadè merces seruandi, si id pateretur tempestas, quae planè velleitas ex volitione conseruationis mercium secundum se spectatarum ortum habet. Aliud exemplum accommodatissimum adducit D. Thom. hoc loco, de iudice adquisito & optimo, qui sicut vellet nulla esse seclera in republica, ita nullum vellet capitis damnare, sed omnes vita & pace frui, at spectatis secleribus reorù bonòque republicae, quòd postulat, ut, qui talia patiant capite plectantur, vult voluntate absoluta consequente eos extremo supplicio punire, manente in eodem velleitate de conseruatione vitæ cuiusque, si per leges liceret, bonumque commune id pateretur, quae planè ex voluntate antecedente oritur, qua vellet omnes, ea ratione, qua homines & proximi sunt, incolumes seruire, cùm leges & commune bonum id permittunt. Quia ergo voluntas antecedens respicit priorem quamdam rationem in obiecto praecisam à circumstantiis superuenientibus, quarum ratione oppositum est absolutè volitum voluntate consequente, voluntas verò consequens respicit posteriorem superuenientem rationem, idèd ait D. Thomas hoc loco, distinctionem hanc voluntatis antecedentis & consequentis in Deo non sumi ex parte Dei, quasi in eo detur vna voluntas, quae antecedit, alia quae sequatur, sed ex parte obiecti spectati secundum diuersas rationes, quarum vna est prior, alia posterior. Negandum tamen non est, nostro intelligendi more cum fundamento in re, voluntatem antecedentem esse priorem in Deo voluntate consequente, ut dictum est.

Sententia explicata, non solum est Damasceni & D. Thomae hoc loco, quam, ut reliquis anteponendam, ultimo loco in hoc articulo reulit, & copiosius quam alias, explicauit, & Dominici à Soto in illa verba capitis noni epistolae ad Roman. *Quòd si Deus volens ostendere, &c.* quo loco affirmat, salua reuerentia, quae Augustino debetur maxima, sententiã expositionemque Damasceni praefendam esse expositionibus Augustini, itèdque Catharini de praedestinatione ad sanctum Concilium Tridentinum, & complurium scholasticorum, sed etiam multorum Patrum in eundem locum Pauli

Non omnem voluntatem Dei absolutam appellari consequentem, sed eam solum, de cuius contratio velleitas in Deo reperitur.

Permissio quod sit, & quod supponat.

Voluntas antecedens & consequens circa ea à D. Damasceno exposita.

Pauli 1. ad Timoth. 2. quem de omnibus vniuersim hominibus, sub conditione explicata, interpretatur. In quibus est Athanasius 3. lib. de assumptione hominis. Chrystomus in eundem locum Pauli, & lib. 1. de prouidentia, paulò post medium, Ambrosius in eundem locum Pauli ubi ait: *Si Deus, qui omnipotens dicitur, omnes homines saluos vult fieri, cur non impletur eius voluntas?* deinde respondet: *Conditio laetetur enim Deus saluos fieri, sed si accedant ad eum, si & ipsi velint, &c.* Item Hieronym. in eundem locum, inquit, *vocati Deo consentire velint.* Atque inde dicit solui obiectiones de induratione Pharaonis. Hanc eandem expositionem amplectitur Augustinus in lib. ad articulos falsò sibi impositos, art. 2. ubi ait: *Sincerissime credendum esse atque profuturum, Deum velle ut omnes homines salui fiant: si quidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, quòd in omnibus Ecclesijs piissimè custodiatur, ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur. Ex quibus quòd multipliciter peccatum est meritum, quòd multis saluantur, saluantis est donum: ut enim reus damnetur, inculpabilis est Dei iustitia, ut autem reus iustificetur, ineffabilis Dei gratia est.* Hæc Augustinus. Eandem expositionem manifestius adhuc amplectitur de spiritu & littera c. 33.

Voluntatem conditionatam, si nempe nos velimus, dari in Deo prebatur.

Eadem sententia probari potest primò. Quoniã si Deus re vera non vult omnes homines saluos fieri, si per ipsos non steterit, sanè intelligi non valet quanam ratione verò dicatur, omnes homines in vitam æternam condidisse, potuisseque omnes in manu consilij sui, ut gratia diuina adiuti, ad quã facientibus, quod in se est, conferendam paratissimus est, eam consequi possent, nec qua ratione, qui illam non consequerentur, sua, aut primi parentis culpa, essent dicendi eam non fuisse consecuti: cum ergo hæc omnia cū Scripturis sacris pugnent, amplectenda proculdubio est proposita sententia.

Secundò, quoniam expositiones aliæ ad locum Pauli præter Damasceni & communem Patrũ expositionem, omnes vel ipso primo aspectu peregrinæ, & extorite apparent: obsecrauerat enim Paulus fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: adiecitque: *Hoc enim bonũ est & acceptum coram Salvatore nostro Deo, quòd omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: sanè Paulus de eisdem omnibus hominibus asseruit, Deum velle omnes saluos fieri, de quibus in eodem contextu præmiserat, ut pro omnibus fierent obsecrationes, orationes, &c. (id enim ut rationem attulit, quare fieri deberent) ac de quibus subiungit, Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus: constat autem nullum vitio rem excipiendum esse ab orationibus Ecclesiæ (excommunicatum excipe, qui in penam iustam, ut respiscat, præcepto eiusdem Ecclesiæ à communibus orationibus excluditur) sed vniuersim pro omnibus esse orandum, idque gratum esse Deo, Christumque pro omnibus vniuersim dedisse semetipsum redemptionem: ergo Paulus omnes vniuersim asseruit Deum velle saluos fieri, si per homines ipsos non staret.*

Tertiò, in Deo est formaliter voluntas, qua vult, ut impleamus præcepta & consilia quæ nobis tradidit, si nos quoque, idem velimus; hanc enim verbis illis orationis Dominicæ, *sicut voluntas tua, sicut in celo, & in terra, petimus à nobis impleri.* De eadem 1. ad Thesl. 4. ait Paulus, *Scitis quæ præcepta dederim vobis per dominum Iesum. Hæc est enim voluntas Dei*

A *sanctificatio vestra, ut abstinereis vos à fornicatione, &c.* Præterea præcepta ipsa & consilia ab vniuersis Theologis, comparatione Dei, voluntas signi dicuntur, neque alia ratione, nisi quia voluntatem in Deo formaliter existentem exprimunt, qua id vult, si nos quoque pro nostra libertate idem velimus, eaque ratione id nobis præcipit. Ridiculum namque est Scripturisque sacris minimè consonum arbitrari, Deum quidem formaliter & propriè id non velle, sed solum metaphoricè dici id velle, quia perinde exhibet præcepta & concilia, atque ea exhiberet, qui id vellet, eo modo quo de eo irasci dicitur solum metaphoricè, quia punit, ut punire solèt homines irati. Quare D. Thomas conspiciens expositionem illam, quam in Paulum reulerat, de voluntate signi, quasi in Deo nulla esset voluntas beneplaciti, nulla probabilitate fulcitur, meritò eã hoc loco non reulit, sed eas solum expositiones, quæ locum illum interpretantur de voluntate beneplaciti, formaliter ac propriè in Deo existente. Denique voluntas illa nihil cum Deo pugnat, quin potius maximè consentiens est, tum cum bonitate, pietate, ac veritate diuina, tum etiam cum libertate nostra & probatione, qua Deus nos ad palmam præmij statuit perducere: ergo est in Deo admit-tenda: sed illa eadem est, qua Damascenus, & alij Patres affirmant Deum velle omnes vniuersim homines saluos fieri, mediãque ad vitam æternam necessaria consequi, si per ipsos non steterit: ergo vera est Damasceni, aliorumque Patrum opinio circa illius loci Pauli expositionem.

Ante quartam rationem obiter dicam, non de-fuisse, qui nostram illam propositionem iniuò præcedentis rationis propositam, in Deo est formaliter voluntas, qua vult ut impleamus præcepta & consilia, quæ nobis tradidit, si nos quoque idem velimus, redarguerent tentauerint, dicentes. *Quamuis, ut plurimum vera sit, non tamen semper esse veram, ut constat in præcepto illo Abrahamo imposito de immolando Isaac.*

Est tamen rigorosa valde nimisque scrupulosa ea redargutio. Primò, quoniam nos loquuti sumus de præceptis & consilijs Ecclesiæ propositis: non verò de præcepto Abrahamo peculiariter imposito ad eum tentandum, mundòque ostendendam ac simul exercendam præclaram Abrahami fidẽ, spem, obedientiam ac caritatem in Deum, & ad typum exhibendum futuræ passionis Christi, nimisq; Patris æterni caritatis, qua sic mundum dilexit, ut pro illius salute non dubitauerit Filium suum vni-genitum in acerbissimam tradere mortẽ. Secundò, quoniã nostra doctrina per se, ac de lege ordinata solida est, ac vera: quod satis est, ut tutò ac simpliciter possit, ac debeat affirmari, neque est necesse face-re exceptionem euentus extraordinarij ac singularis ad particularem aliquẽ finem. *Quin potius tamquam plus iustò cautus meritò is notaretur, qui propositione illa solida per se ac vera vtens ad argumentationem, quam nos confecimus, recurrere vellet ad faciendam exceptionem extraordinarij illius euentus, idque profectò obscurã redderet orationem.* Tertiò, quoniam nostra propositio, neque in præcepto Abrahamo imposito patitur instantiã. Illud namque præceptum hæc omnia continebat: *Tolle filium tuum vni-genitum, quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offer eum in holocaustum super vnũ montium, quẽ monstrauero tibi: Abrahamo verò surrexit, tulit puerũ, & omnia fidelissimè est exequutus vsque ad gladij erectionem, ut percuteret eum: id autem satis est, ut impleuisse dicatur præceptum*

Obiecti.

Gen. 22.

Satisfacti.

praeceptum domini: quandoquidē tam multa illius A
praecepti est exequutus, neque per ipsum steterit,
quominus omnimodam impletionem completeret.
Vnde scriptura ipsa ex Deiperfona subiungit, *Quis
fecisti rem hanc, & non peperisti filio tuo unigenito pro-
pter me, benedicam tibi.* Et infra, *Quia obedisti voci mee.*
Atque hęc Abrahami obedientia praecepto illi,
quoad executionem est, qua tantopere in sacris li-
teris commendatur: & de qua Iacobus 2. c. de ope-
ribus atque legis impletione agens, sic ait: *Abraham
pater noster nōme ex operibus iustificatus est, offerēs Isaac
filium suum super altare?* Sanē is, cui praeceptum est
impositum, dum id efficere statuit, quod sibi praeci-
pitur, & per partes executioni id mandat, praeci-
ptum dicitur implere: per accidensque est, quod
vel morte praeventus, aut aliter impeditus, totum
implere non poterit, vel quoddā legis datore ali-
quid sit ei remissum, aut etiam prohibitum, quod
illi implendum supererat, implereque aggrediebat-
ur. Adde, quando dicimus in Deo esse formaliter
voluntatem, qua vult, vt impleamus praecepta &
consilia quae nobis tradidit, si nos quoque id veli-
mus, habere id hanc tacitam conditionem, si penes
nos sit id implere: alioquin si impossibile, vel de
facto, vel de iure nobis sit, constat in Deo non esse
talem voluntatem: at verō Abrahamo, tempore, quo
puerum erat percussurus, effectum erat impossibile
iuris impossibilitate, id praeccepti antea sibi impositi
implere, quod implendum restabat, propter novum
illud aliud praecceptum, *ne extendas manum in puerū.*
Possumus etiam dilucidius sic dicere. Doctrinā no-
strā manifestē esse in huncmodū intelligendam, in
Deo est voluntas, qua vult, vt, si nos quoque veli-
mus, impleamus praecepta, quae nobis tradidit, pro
tempore, pro quo obligant. A nostra autē doctrina
hoc pacto intellecta nihil omnino est excipiedum:
quoniam licet praecceptū illud affirmatiuū Abrahā-
no impositum, ipsum obligauerit ea omnia effice-
re, quae vsque ad gladij erectionē efficit, idque ani-
mo interficiendi Isaac, atramen pro nullo instanti
obligauit eum, filium suum interficere: quoniam in
tempore, in quo filium iuxta Dei praecceptū erat per-
cussurus, praeventus erat a Deo, contrariumque
illi erat praeciipiendū. Non cad id regrediamur, vnde
sumus digressi, quarāmq; rationem conficiamus.

Quartō eadem sententia probatur multis aliis
testimoniis Scripturae sacrae, quae aperte sonant in
Deo esse eiusmodi voluntatem. Geneleos enim 6.
*Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem,
quem creauit, a facie terra.* Isaia 1. *Heu vindicabor de
inimicis meis: si autem in Deo non esset velleitas, qua
homines non punire cuperet, si ipsorum peccata
aliud non postularent, quid quāto dolor ille cordis
interiosecus, quo tactus dicitur, gemitusque ille in
sumentia vindicta exprimerent? neque enim aliud
significant, quā in velleitate, qua velle nō punire,
si peccata id non postularent. Item Sapientia 1. ha-
betur: *Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione
viorum. Creauit enim, vt essent omnia, & sanabiles fecit
nationes orbis terrarum. In iustitia mortis est acquisitio
Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam.*
Ezechiel 18. *Numquid voluntatis meae est mors impij,
& non vt conuertatur a viis suis, & viuat. Et infra, *Quā-
re moriemini domus Israel? quia nolo mortem morientis,
reuertimini, & viuite.* Item Matth. 23. *Quoties voluit
congregare filios suos, quemadmodum gallina congregat
pullos suos sub alas, & noluit. Denique si in Deo non
esset voluntas conditionalis, de qua loquimur, sanē
inuitationes ad poenitentiam, atque ad vitam aeter-
nam, quae ex persona Dei in Scripturis sanctis fiūt,***

potius fictiones dicenda essent, comparatione eor-
um, qui non conuertuntur. Veteratoris etenim esset
praecepta subditis dare, nec vellet, vt ea implerent,
velle nihilominus transgressores punire: quare id
Deo nulla ratione est tribuendum: quin potius di-
cendum est, teueta velle fieri, quae praecipit, serua-
ta tamen libertate arbitrij creati, ac proinde sub con-
ditione, *si homines & Angeli id ipsum velint.*

Dominicus a Soto loco citato, tamen si tandem
annuat, maxime tamen dubius est, tan voluntas hęc,
quam in Deo esse ostendimus, appellanda sit vel-
leitas, voluntasque conditionalis, quia, inquit, *vellei-
tas, voluntasque conditionalis est imperfecta, qua non est,
nisi vbi deest facultas implendi quod volitum est, vt in eo
cernere licet, qui vellet non proicere merces in mare,
temporitate tamen coactus, quia desperat se aliter posse
seruare vitam, eas proicit: Deo autem nulla imperfe-
ctio, nullisque defectus facultatis est tribuendus.*

At proculdubio appellanda est cum D. Thoma,
hoc loco velleitas voluntasque conditionalis, vt ex
hactenus dictis est manifestum. Praeterea cum in
Deo sit formaliter, & non sit volitio efficax ac ab-
soluta, non videtur quae alia esse possit, quā vel-
leitas, voluntasque conditionalis.

Ad rationem Soti dicendum est, velleitatem vo-
luntatemque sub conditione, interdum esse propter
defectum facultatis faciendi, aut obtinēdi id, quod
ita est volitum, vt cernitur in eo, qui vellet non
proicere merces suas in mare: interdum verō esse,
non propter defectum potestatis, vt sit id, quod ea
vellet, sed vt ea ratione sinat res agere accommo-
datē ad suas naturas, creaturaeque arbitrio praeditae
propriis meritis, diuina gratia adiuta, honorificen-
tius ad praemij palmam perducantur. Priori ergo
modo coniuncta est cum imperfectione, defectu-
que facultatis, neque ita cernitur in Deo. Posteriori
verō minime. Etenim liberē vult Deus aliqua de-
pendenter ab arbitrio creato, nempe beatitudinem
damnatorum, quorum opposita, nempe damna-
tionem, vult absolutē propter malum vsum eius-
dem arbitrij. At illa eadem, verbi gratia beatitudi-
nem, quorum opposita absolutē vult, potuit velle
absolutē, vel impediendo malum vsum arbitrij
creati, vel etiam absolutē ea volendo, secluso quo-
cumque vso arbitrij creati.

Gregorius loco citato nititur probare, locum
Pauli non esse intelligendum de voluntate anteceden-
tente, quae sit velleitas salutis, si per peccatores non
staret, idque in hunc modum. *Quoniam si id esset
verum, Paulus non dixisset, Deus vult omnes homines
saluos fieri: velleitas namque non exprimi solet per ver-
bum indicatiui, sed optatiui modi.*

Dicendum nihilominus est, in primis velleita-
tem interdum etiam verbo indicatiui significari, vt
constat ex illo Christi ad Patrem, *Resurramen non
sicut ego volo, sed sicut tu.* Dicendum est deinde, eam
velleitatem, quae est propter defectum facultatis
faciendi, aut consequendi aliquid, idere exprimi
per verbum optatiui modi: non verō eam, quae idē
est in Deo, vt sinat res agere liberē accommoda-
tōque ad suas naturas: haec etenim est voluntas con-
ditionalis, dummodō per aliam non stet, qua ratio-
nē optimē dicere possumus, *Deum velle salutem om-
nium, dummodō per ipsos non stet.*

DISPUTATIO II.

Verum voluntas Dei semper impletur.

It prima conclusio. Quidquid Deus vult volan-
tate absoluta semper impletur. Hęc est de fide.
Prima cōcl. affirmatiua.
Vt

Soti opin.

Argument.

Voluntas cō-
ditionata
qua non im-
pletur, vel-
leitas est nū-
cupanda.

Diluitur
Soti argum.

Gregorij opi-
nio & arg.

Solutio.

Matth. 26.

*Voluntas Dei
efficax qua.*

Vt verò melius intelligatur dilucidiusque probetur, sciendum est, Deum duobus modis velle aliquid arbitrio creato, quia liberum arbitrium est. Eiusmodi voluntas absoluta Dei est, quæ propriissimè appellatur voluntas Dei efficax, cui nulla creatura resistere valeat, idque siue Deus, quod ita vult, exequatur per seipsum solum, vt fuit creatio orbis, siue interuentu causæ secundæ, etiam si voluntas humana aut Angelica ea sit, cui necessitatè potest inferre. Comparationè tamen eius, quod ita exequeretur voluntas creata, non haberet rationem liberi arbitrii: eò quod in facultate ipsius non esset facere oppositum. Conclusio quoad hanc partem probatur, in primis testimoniis Scripturæ sacræ, Psal. 13. *Deus noster in caelo omnia, quaecumque voluit fecit.* Esther. 13. *Non est qui possit tui resistere voluntati.* Saie. 46. *Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet.* Rom. c. 9. *Voluntati eius quis resistet?* Deinde probatur ratione, quoniam causa volens ita aliquid absoluta voluntate abque dependentia aliqua, seu conditione ab arbitrio creato, quam liberum arbitrium est, si non producit effectum, vel est, quia non potest, quod ita vult, aut quia impeditur, vel quia mutat voluntatem: primum & secundum nulla ratione esse possunt, quippe cum Deus omnipotens sit, omnisque causa secunda, tum vt sit, tum vt agat, pendeat à libero ipsius influxu, ac concursu: neque itè tertium, eò quod in Deum vicissitudinis obumbratio cadere non possit, nihilque à Deo non præuisum, ac præcognitum accidere possit, ratione cuius consilii, ac voluntas ipsius mutetur: ergo quicquid Deus eiusmodi absoluta voluntate vult, semper impletur.

Qua Dei voluntas absoluta non excusat conditione, si et nos volumus.

Altero modo dicitur Deus velle aliquid, dependenter quidem ab arbitrio creato, quia liberum est, atque adeò sub conditione, si creatum arbitrium id etiam velit, at ea ratione absolute, quod cum provideat per arbitrium ipsum liberè futurum, ex hypothese, quod eum ordinè rerum velit creare, quem re ipsa creare constituit, ei placet, absoluteque iam voluntate vult, vt sit, quod ita liberè futurum est, potèstque non esse. Hac ratione Deus Optimus Max. vult omnia bona, quæ per arbitrium nostrum sunt futura non solum voluntate conditionali, si nos quoque ea velimus, sed etiam voluntate absoluta, quatenus ipsi prævidenti ea futura placent, eademque diuina eius ac singularis bonitas per arbitrium nostrum intendit ac vult. Quod autem hac etiam absoluta Dei voluntas semper impletur, ex eo est manifestum, quia nititur certitudine præscientiæ diuinæ, quod ita res futura sit per nostrum arbitrium, consequiturque in Deo eandem præscientiam: quare cum in Deum nec mutatio, nec vicissitudinis obumbratio cadere possit, quam certum est Deum per eam præscientiam non posse falli, tam certum est eiusmodi absolutam Dei voluntatem semper impleri. Quædam ex testimoniis Scripturæ citatis ex parte confirmant conclusionem propositam intellectam etiam de eiusmodi absoluta Dei voluntate, quatenus Deus prævidens omnia, quæ per arbitrium creatum sunt futura, ita sua providentia nouit omnia accommodare finibus à se præfinitis, vt salua libertate, tam eorum qui bene, quam eorum qui malè suo arbitrio erant vsuri, etiam malo eorum vsu ad fines præfixos attingendos, saepe vrantur, comprehendereque saepe ita solet sapientes in propria altutia, vt qua via illi consilium Dei inuenerunt, eadem ipse id perficiat, vt in fratribus Ioseph cernere licet, qui qua via consilium Dei totius reuelatum fugere moliti sunt fratres ven-

dito, eadem Deus somnia vera reddidit. Hac ratione malo vsu arbitrii tyrannorum vsus est Deus ad coronam & palmam martyrum, Pontificum verò, Phariseorum, Herodis, ac Pilati, ad redemptionem generis humani, iuxta illud Actorum 4. *Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus puerum sanctum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus, & populis Israel, facere quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri: inde à fine vsque ad finem, quem intendit, attingens fortiter Deus, disponit omnia suauiter, vnumquodque ad suam naturam accommodatè agere sinens.*

Hinc intelligitur sensus illorem verborum Geneleos 50. quæ Ioseph trepidantibus fratribus, ne post mortem patris vindictam sumere vellet de facinore, quod in ipsum admiserant, vt timorem ab eis pelleret protulit, dicens: *Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, vt exaltaret me, sicut in presentiarum cernitis, & saluos faceret multos populos.* Senus quippe est, Deum quidem voluntate absoluta voluisse exaltare Iosephum, quæ proinde voluntas necessariò erat implenda, si non illo modo, certè quouis alio, qui Deo non defuisset, vel mittendo Iosephum in Ægyptum, vel quavis alia ratione. Deum tamen prævidentem aptum ad id medium esse prodictionem fratrum, quæ, data hypothese, quod ipse eam nollet impedire, nequitia & libertate eorum erat futura, permisisse illam, vt inde tantum bonum eliceret, eaque via sapientia ipsius splenderet, quæ de malis solet bona erueret, sapienterque in altutia sua comprehendere, dum qua via fines ab ipso intentos fugere nituntur, eodem modo quodam admirabili in eisdem incurrunt.

Quò fit, vt verba illa, *Num Dei possumus resistere voluntati?* nequaquam significant, Deum necessitatem fratris ad peccandum intulisse, vt euentus ille ea via sequeretur: sed euentum à Deo volitum fuisse, ac intentum voluntate absoluta, quæ omnino erat implenda, & Deum vsum fuisse peccato, pro illorem nequitia & arbitrio commissio, solumque à Deo permisso, vt felix ille euentus sequeretur. Atque id sanè aperte significant verba illa subiuncta: *Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum.* Vt verò Ioseph plus fratres sedaret, exaltationem suam à Deo absoluta voluntate ac efficaci volitam, atque adeò necessariò futuram prudenter, illis ante mentis oculos posuit, nequitiamque ipsorum fuisse medium à Deo permissum, vnde tantum sibi bonum obuenit, eaque ratione timidum ipsis non esse, vt de delicto, quod tantum sibi attulit commodum, Deo res eo pacto disponente ac permittente, vllam vellet sumere vindictam.

Illud verò est obseruandū, contextum Hebræi eo in loco in hunc modum de verbo ad verbum habere. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יוֹסֵף אֶל הַחֲרָדוֹ כִּי הָיָה חֵן וְחַסְדִּים אֵינִי אֱלֹהִים אֲנִי וַיֹּאמֶר הַלֵּהֶם יוֹסֵף: *al thiren chi hathachath: Elohim ani. Et dixerit ad eos Ioseph. Ne timeatis, quoniam numquid pro Deo ego? Et vos cogitastis aduersum me malum, &c.* Quæ verba præter sensum quem editio vulgata reddidit, quasi idiotismo Hebræo significare intenderet Ioseph se non esse Deum, vt suo consilio, & non potius diuino, cui nullus valet resistere, felix ille euentus ex fratrum maleficio fuerit consecutus, quemdam alium habent, quem Septuaginta interpretes expresserunt, dum ea verba in hunc modum verterunt. *Ne timeatis, nam Dei sum ego. Vos cogitastis contra me, &c.* Multòque apertius eundem expressit Chaldaicus Pataphraustes his verbis. *Ne timeatis quoniam ego timeo à facie*

à facie Dei. Porro vt hunc sensum melius intelligas, scito, verba illa præcedentia: *Quo mortuo timentes fratres eius, & murio colloquentes, ne forte memor sit iniuria quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus*, in Hebræo de verbo ad verbum ita habere: *Et viderunt fratres Ioseph, quod mortuus est pater eorum, & dixerunt: Fortasse habebit odio nos Ioseph, & reddendo reddet nobis omne malum, quod retribuimus ei.* Iuxta hæc ergo, sensus illorū verborum est. Cū intelligeret Ioseph, fratres suspicari se odio illos prosequi, eaque de causa velle de eis sumere vindictam, dixit: *Dei seruus sum, Deumve timeo, proinde nolite cogitare me odio vos prosequi, eaque de causa velle de vobis vindictam sumere, quod longè alienum est à Dei seruis & viris timoratis. Vos cogitastis de me malum, &c.* Alij verba illa, quoniam numquid pro Deo ego referunt, quasi dicta fuerint à Iosepho, vt increparet fratres, quod prohi tunc in terram eum adorarent, vt proximè præmittitur. At verò verba illa manifestè reddunt rationem, cur non esset illis timendum, quòd vindictam de eis sumere vellet. Neque adoratio illa erat cultus latræ, sed reuerentia debita Iosepho tamquam terræ Aegypti moderatori, & tamquam fratri, à quo veniam delicti in eum commissi petebant. Neque tunc primò eiusmodi reuerentia fuit ipsi ab eis exhibita, sed sapius iam antea, Iosepho id permitte, quin & longè antè prophætico spiritu fuerat à Iosepho prædicta.

Secunda conclusio.

Voluntate Dei conditio naturam non semper imitari.

Dubium.

Tertia est obijctio dubio respondens.

Permissio licet non quid supponat, & non sit potest.

Secunda conclusio. Non semper impletur, quod Deus voluntate conditionali vult. Conclusio hæc ex dictis disputatione præcedente est manifesta. Vult enim eiusmodi volitione, omnes homines saluos fieri, nec tamen omnes salutem assequuntur. Vult item sua præcepta & consilia obseruari, quæ tamen passim contemnuntur. Peccator autem, qui ab hoc ordine diuinæ voluntatis recedit, relabitur in alium ordinem diuinæ voluntatis, quo voluntate absoluta punire vult, quos præuidet discessuros ex hac vita in peccato, vt D. Thom. hoc loco, cum Augustino de Spiritu & litera, cap. 33. affirmat.

Dubium tamen est, vtrum Deus absoluta voluntate velit omnia vniuersim, quæ in rerum natura sunt. Pars, quæ affirmat, suaderi potest, quoniam Deus omnium, quæ sunt, est causa quoad eorum entitates: cū ergo sit eorum causa per suam voluntatem, consequens est, vt voluntate absoluta velit ea omnia esse.

Sit nihilominus tertia conclusio. Deus non habet voluntatem absolutam, vt sint actus peccatorum, qui ab arbitrio creato sunt: habet tamen voluntatem absolutam eos permittendi, vultque absoluta voluntate concurrere generali influxu cum libero arbitrio creato ad illorum productionem. Prima pars est de fide, copiosèque demonstrata est in Concordia, quæst. 14. art. 13. à disputatione 30. Secunda pars ex eo est manifesta, quòd, nisi vellet eos permittere, non essent. Quia tamen permissio ponit eos ex libero ipso arbitrio futuros, nisi à Deo impediat, additque, Deum posse, & non velle eos impedire, optima est hæc consecutio: Deus habet voluntatem absolute permittendi hæc, vel illa peccata: ergo erunt. Tertia pars probatur, quoniam nisi voluntate absoluta vellet concurrere influxu generali cum arbitrio creato ad actus peccatorum tamquam causa vniuersalis, nulla ratione ab arbitrio creato producerentur: nec enim sublatò eiusmodi concursu esse possunt, vt ex dictis quæst. 14. art. 13. à disputatione 5. est manifestum. Quòd fit, vt Deus non omnes entitates reales, quæ producuntur in rerū natura, velit esse voluntate absoluta, tamen si ad

Molina in D. Thom.

A omnes voluntate absoluta velit concurrere, saltem per concursum generalem, atque vt vniuersalis omnium rerum causa, vt in Concordia loco citato disput. 30. & sequentibus ostensum est.

DISPUTATIO III.

Explanatur Deum causam non esse peccati, etiam materialiter sumpti.

Appendix.

B Vidam in primis referunt nostra illa verba tertiæ conclusionis disputationis præcedentis. Deus non habet voluntatem absolutam, vt sint actus peccatorum, qui ab arbitrio creato sunt: habet tamen voluntatem absolutam eos permittendi: vultque absoluta voluntate concurrere generali influxu cum libero arbitrio creato ad illorum productionem. Prima pars est de fide, copiosèque demonstrata est in Concordia quæst. 14. articulo 13. à disputatione 30. Referunt iteq̃ illa alia verba quibus paulò inferiùs intuli: *Quòd fit, vt Deus non omnes entitates reales, quæ producuntur in rerum natura, velit esse voluntate absoluta, tamen si ad omnes voluntate absoluta velit concurrere, saltem per concursum generalem, atque vt vniuersalis rerum causa.*

C Deinde dicunt, sicut in prima parte conclusionis sermo esset de actibus peccatorum, secundum quod actus peccatorum sunt, bene quidem: conclusio namque esset verissima. Caterum cū ex iis, quæ postea infero, constet me loqui de actibus peccatorum, quatenus entitates quadam naturales sunt, præscindendo à malitia, & deformitate peccati, mirantur me asserere, primam nostræ cōclusionis partem esse de fide, meque id ostendisse à disputatione 30. citata: cū tamen solūm ibi ostenderim, Deum non esse causam peccati. Addunt verò, tantum abesse, conclusionem ita intellectam esse de fide, vt cum veritate communiq̃ Scholasticorum sententia pugnet. Subiungunt præterea, se arbitrari Deum velle entitatem naturalem, quæ est in peccato, si præcisè spectetur à malitia, absoluta voluntate, non quidem antecedente, sed consequente, aut etiam concomitante, entitatemque illam sic sumptam esse à Deo, ac proinde non odisse eam, vt sit: neque enim odit quicquam eorum quæ fecit. Hæc omnia confirmant ex Augustino in illud Ioan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, vbi solus nihil, id est, peccatum quia tale, negat Augustinus, factum esse à Deo.*

Obiectio prima.

D Id etiam alienum à communi loquendi ratione arbitrantur, quod in Concordia, quæst. 14. artic. 13. disputatione 32. sub finem §. Decimum, dixi: *Nempe, quamuis Deus prestare velit suum concursum generalem indifferentem, vt sint opera nostra mala moraliter, vel contraria, Deum tamen non debere dici causam simpliciter earum entitatum in particulari, sed cum hoc addito, causam vniuersalem eas actiones sua causalitate minime intendentem.* Dicunt namque eos Theologos, qui concursum Dei generalem cum causis secundis defendunt, simpliciter & sine addito affirmare, Deum causam esse earū actionum, quæ fundant rationem peccati, quantum ad ipsarum entitatem. Addunt præterea, nonnullam repugnantiam implicare quòd dicam, Deum voluntate absoluta velle concurrere ad actionem peccati, qui concursus nihil aliud est, quàm productio, quæ dat esse actioni, & tamen Deum non velle esse ipsius actionis. Præsertim si Deus ad actiones ad extra cōcurrat, non per potentiam executiuā à voluntate distinctam, sed immediate per ipsam voluntatē, vt multi docerūt,

E

Obiectio secunda.

F

Z &

& ego ipse dixeram in Concordia quaestio. 14. artic. 13. disput. 2. 6. §. *Ut melius*, & supra quaest. 14. artic. 13. disp. 6. repetiui, latiusque ostendam quaest. 25. Quod si, inquit, disput. praecedente, & in Concordia disput. 32. citata solum asserere volui, Deum voluntate absoluta antecedente non velle actus peccatorum, etiam quoad eorum substantiam, neque illos praefiniuisse, debui id apertius explicare.

Boni consulat prudens lector, si, ut ex suis principiis deducam & ostendam, Deum causam non esse peccati, etiam materialiter sumpti, nec posse illud velle absoluta voluntate, non solum antecedente, sed etiam concomitante, aut consequente, nonnulla summam ex iis repetam, quae fusiis in Concordia dixi. Est namque, res hac scitu dignissima, ac necessaria, in qua tamen multos videas periculosè hallucinari.

Eadem vero merito actio in genere naturae esse potest indifferenter bona aut mala moraliter.

Disputatione 32. Concordia citata. §. *Quartum*, iunctis antecedentibus, ostendimus, vnum & eundem, non solum specie, sed etiam numero consensum seu actionem liberi arbitrii in genere naturae, esse posse indifferenter bonam aut malam moraliter, variata dumtaxat vna circumstantia, quae nihil omnino ad eam actionem facit spectatam in genere naturae. Ut eundem numero consensum hic & nunc in concubitum cum hac muliere, si cum ea praecessit contractus matrimonij, esse actum castitatis coniugalis, si verò non praecessit, esse actum fornicationis: quod autem praecessit, aut non praecessit cum ea matrimonij contractus, nihil omnino facit, ut actio illa, vel specie, vel numero sit distincta in genere naturae, ut est notissimum.

Ratio moralis bona vel mala, in ea refertur ad eo influentia, quo in genere naturae producitur.

Ibidem §. antecedente ostenderamus, siue cum Caetano dicas rationem castitatis coniugalis, aut rationem fornicationis, in eo actu esse reales, siue cum aliis esse rationis, non indigere nouo Dei influxu, aut nostri arbitrii, ut in eo actu resultent, sed eo ipso ex natura rei sine nouo influxu ac efficientia resultare, posita circumstantia illa, quod praecessit, aut non praecessit matrimonium cum ea muliere.

Actio causa secunda tota quoad omnes gradus est à Deo & tota à causa secunda.

De eodem consensu, siue actus sit castitatis, siue fornicationis, & vniuersum de quacumque actione naturali, quae solo generali Dei concursu & particulari causa secunde producitur, siue illa sit actio liberi arbitrii, siue agētis naturae necessitate, diximus, tum alibi, tum praecipue disputatione 31. §. *Legitima* ergo, habere totum suum esse, tam specificum, quam etiam numericum, à Deo per concursum generalem, & à causa secunda per concursum particularem, nullumque proinde gradum entitatis esse in ea actione, qui non sit ab vtraque causa.

Quod sit huius speciei non profectur ex concursu Dei generali, sed ex particulari causa secunda.

Ibidem tamen à §. *Non defuerunt*, & disp. 25. §. *Secundus*, & 26. §. *Neuer*, ostendimus, quamuis omnis gradus totalitate effectus sit ab vtraque causa, quod tamen sit potius eius speciei, quam alterius, non habere ex concursu Dei generali indifferente ex se ad quamuis actionis speciem, sed ex particulari causa secunda determinante concursum Dei generalem ad speciem actionis. Ut quod actio ab igne producta sit calefactio potius, quam frige factio, aut actio alia, non prouenit ex concursu Dei generali cum igne ad calefaciendam, sed ex particulari influxu ignis. Et quod actus liberi arbitrii sit potius consensus in concubitum, quam dissensus, aut alius actus, non prouenit ex concursu Dei generali, sed ex particulari arbitrii determinantis se ad actum circa hoc obiectum potius, quam circa aliud, & ad consensum potius, quam ad dissensum. Sicut quando sol & equus generant equum quod productio illa sit generatio equi, non prouenit ex generali influxu solis, sed ex particulari equi determinantis generalem

A influxum solis ad speciem effectus.

Disputatione 32. citata. §. *Primum eorum*, diximus. Quamuis actiones causarum secundarum naturae necessitate agentium, quod sint huius speciei potius, quam alterius non habeant ex concursu Dei generali, sed ex particulari ipsarummet causarum, ut dictum est, earum tamen eas omnes actiones, ipsarumque effectus referri in Deum tamquam in autorem, rerumque omnium causam, quatenus & concursum generalem ad eas ipsas actiones atque effectus causis secundis impendit, & cause ipsae mediate vel immediate ab eo emanant cum viribus determinatis, ac ordinatis per ipsius sapientiam & potentiam ad eas ipsas actiones & effectus tamquam ad fines eadem diuina sapientia intentos: id quod Philosophi ex accommodatissima rerum omnium naturalium operatione ad suos proprios fines, toriusque vniuersi intellexerunt atque asseruerunt, *nam natura opus intelligentiae esse opus exclamauerunt.*

Actiones causarum necessitate naturae agentium quas rationes in Deum referantur.

Ibidem §. *Quintum*, adiecit: Deum homini & Angelo facultatem liberi arbitrii ad vnum minime determinatam contulisse, per quam domini sunt suarum actionum, in manu consilij sui constituti, ut indifferenter ad bonum aut malum, ad vitam aut mortem, prout maluerint manum porrigant. Atque ex eo capite prouenire, quod in actionibus suis capaces sint virtutis ac vitij, praemij & supplicij, laudis ac vituperij. Prouenire etiam, quod per arbitrii facultatem determinare possint concursum Dei generalem, non solum ad proprias voluntatis actiones, sed etiam possint illas continere, aut determinare eundem generalem concursum ad volitionem potius, quam ad nolitionem, & ad volitionem aut nolitionem huius potius, quam alterius obiecti, atque adeo indifferenter ad opus virtutis aut vitij, prout maluerint.

Arbitrii facultas indeterminata ad vnum quae inde proueniant.

Ibidem §. *Hac itaque*, addebamus: Cum arbitrii facultas non sit ad vnum determinata, quemadmodum vires agentium naturae necessitate à Deo determinatae sunt ad vnum, sed in potestate nostra relicta à Deo sit, ut illam ad vitium aut virtutem, prout maluerimus, flectamus, cum item concursus Dei generalis indifferens ex se sit, ut ad vitium aut ad virtutem nostro peculiari influxu illum determinemus, eoque utamur, inde proficisci, ut non solum actus vitij & peccati, sed etiam is virtutis actus, qui solo Dei generali concursu & particulari arbitrii sit, non in Deum, sed in nos ipsos, tamquam in causam particularem, atque liberam ad illum determinantem, referendus sit, & à Iustino Martyre (iuxta testimonium ibi relatum) referatur, tametsi, tamquam in vniuersalem ac primam causam intendentem illum eundem virtutis actum per generalem suum concursum, & arbitrii facultatem ad id nobis ab ipso collatam, sit in Deum referendus, ut ibidem diximus, & mox subiungemus. Itaque in agentibus ex naturae necessitate determinatio ad effectum tribuitur auctori naturae tamquam conferenti vires ad id determinatas: in agentibus verò liberis per solum concursum Dei generalem & arbitrii facultatem, determinatio ad effectum non tribuitur Deo sed ipsimet agenti, cui donatum est à Deo, ut Dominus sit suarum actionum, possitque proinde seipsum determinare, aut ea ratione virtutis ac vitij, meriti ac demeriti, laudis ac vituperij, praemij ac supplicij capax sit.

Actus moraliter bonus cum solo generali Dei concursu est actus quatenus in nos quatenus in Deum referendus.

Ibidem §. *Septimum*, & §. *Undecimum*, atque aliis saepe diximus: Nostra quidem bona opera moralia, quae per solum concursum Dei generalem & nostrum arbitrium sunt, in Deum tamquam in naturae autorem, primamque rerum causam

Actus moraliter bonus cum solo generali Dei concursu est actus quatenus in nos quatenus in Deum referendus.

causam referri. Quoniam licet penes nos reliquerit in eam, aut in contrariam partem flectere nostrum arbitrium, vel etiam suspēdere omnino actum, eo tamen sine arbitrio nobis contulit, illudque generali concursu adiuuat, ut eiusmodi opera praestemus: quod sit, ut fines & effectus sint ab ipso intenti per arbitrii facultatem, quam nobis donauit, & per subsidia omnia, quibus eam adiuuat, atque adeo in ipsum tantquam in virum & naturam autorem sint referenda. At verò nostra mala opera & peccata, quoniam vsus, aut abusus potius sunt nostri arbitrii, cōcursumque Dei generalis ad id, ad quod à naturae autore collata nobis non sunt utique, neque fines, neque effectus sunt ab autore naturae intenti, nec proinde in naturae autorem, sed in nos ipsos tamquam in causam referenda simpliciter sunt, ut Augustinus 2. de libero arbitrio cap. vlti. & 3. de libero arbitrio cap. i. & 6. egregie docet.

Ibidem tamen §. Decimum, addidimus. Quamuis Deus ad eisdem actus cooperetur per concursum generalem tamquam causa vniuersalis, quia tamen eos actus non intendit eo concursu, neque vellet ut essent, atque adeo neque ipse esse vellet per eum influxum causa vniuersalis illorum, si per influxum particulare, ab usumve arbitrii nostri ad id, ad quod collatum nobis non fuit, non staret, neque item illi actus habent speciem, & quod sint materiale peccati, quia emanat ex influxu Dei, sed solum quia emanant ex influxu seu abusu arbitrii nostri, inde prouenire, quod Deus simpliciter dicēdus non sit causa illorum actuum, sed solum cum hoc addito diminuente, causa vniuersalis minime eos intendens aut volens. causa verò eorum simpliciter, speciem eis tribuens & quod sint materiale peccati, sit solum arbitrium per suum particularem influxum, quem Deus non efficit, neque ad eum arbitrium inclinatur, sed solum permittit, iuxta definitionem Concilij Tridentini sess. 6. can. 6. ibidem citat.

Ibidem §. vndecimum, etiam addidimus, quoniam pacto bonitas tota naturalis actus peccati, non solum quatenus prouenit ex influxu generali Dei, sed etiam quatenus profuit ex reali influxu ipsius arbitrii, referri in Deum possit tamquam in naturae autorem, qui vim illam, ut possit ita influere, ei contulit, quamuis non eo fine, ut ita influeret, sed vt liberum illud, iuxta ipsius naturam, atque in maximum suppositi bonum, effingeret: & quo pacto neque eum actum, neque per consequens perfectionem illius naturalem intendat, tamen si ad eum actum illiusque perfectionem, cooperetur modo paulò antea explicato. Nunc ad rem accedamus.

His positis, quod ad rem praesentem attinet dicimus: Nos in prima parte nostrae conclusionis loqui de actibus peccatorum, secundum quod actus peccatorum sunt: ceterum loqui de illis, non solum quoad rationis entitatem malitiae & formalis peccati, sed etiam quoad materiale & fundamentum illius formalis, quatenus fundamentum illius est, seu quoad id vnde habet, ut sit illius fundamentum, ut in Concordia q. 14. artic. 13. disp. 8. §. Tertio vel. & disp. 29. §. denique. & §. possumus. perspicue diximus. Atque vt nunc dilucidius rem explicemus, loquimur de actione ipsa peccati, ut efficienter habet suum effectum contra legem Dei à nostro arbitrio per influxum illum ipsi arbitrio proprium, qui, iuxta Augustinum, est vsus ad id, ad quod à Deo collatum nobis non est, & quo arbitrium ipsum tum seipso, tum etiam concursu Dei generali ad eum actum & finem abutitur, ad quem à Deo collata nobis non sunt. Iam verò sicut actio realis peccati ab arbitrio ita indit-

Molina in D. Thom.

A te, ac seipsum liberè determinante, habet quod sit huius speciei in genere natura, ita ab eodem arbitrio, hic & nunc cum his circumstantiis eodem pacto influente atque ex sua tantum parte contra legem Dei operante, habet, quod fundet ratione peccati quoad formale, de quo solo obliuiscens loquitur. Vnde fit, vt realis causa peccati, iuxta Augustinum locis citatis, sit ipsum arbitrium eo pacto influens & operans, seu cooperans ad actum illum, non verò Deus ad eundem actum cum illo cooperans: quoniam cooperatio illa arbitrii est contra rectam rationem & legem Dei: cooperatio verò diuina non item. Dicimus itaque, Deum optimum maximum non solum non posse complacere in formali, seu in entitate rationis peccati, sed neque etiam complacere posse in actione ipsa peccati prout ab arbitrio modo explicato per influxum ipsi peculiarem, ac proprium contra legem Dei emanat, neque posse praecipere arbitrio eam actionem, seu influxum, neque ad illam mouere, inclinare, aut eum influxum suadere, vel illum praedestinare: quia haec omnia ex ipsam rei natura intrinsecè mala sunt, pugnantque cum ipsius infinita bonitate, legemque sua aeterna, vt ab eo sint volita aut fiant. Vnde disputat. 31. citata. §. hae ratio, impugnant tamquam insufficientem, aut nullam rationem, quam plerique antiquorum reddebant, cur Deus, licet cooperatur ad nostras actiones malas, non tamen esset causa peccati, sic diximus. Ratio haec, vel rem non explicat, quantum est satis, vel certe nullius est momenti. Etenim licet compertissimum sit, Deum, qui summa est bonitas, nullo modo in suis operibus posse deficere, neque propriè sibi ipsi esse subiectum: attamen in eo lex est aeterna, quae est ipsemet Deus, quaeque ipsi dicitur, quid rectum sit, vt ab eo fiat, & quid turpe si ab eo fieret, ac proinde quid ex eo capite contradictionem implicet ab eo fieri, quod cum summa ipsius bonitate pugnet. Atque hac ratione colligimus, Deum nulla ratione per se, vel per alium, posse mentiri, neque vlla ratione posse praecipere peccata, neque ad actiones, quae peccati rationem retinent, posse mouere, atque inclinare, aut illas suadere, vel ad eas quemquam praedestinare: eò quod haec, & his similia, recte rationi tam humanae, quam diuinae, & infinite bonitati repugnent. Atque id sonant testimonia Scripturae, definitiones Ecclesiae, ac dicta Sanctorum Patrum, quae disputatio 30. praecedente retulimus. Quare non solum est contrarium fidei, Deum ad hunc sensum causam esse peccati, quod ipse etiam deficiat à sua regula cooperando nobiscum ad peccatum, vt nos à nostra regula deficiamus, sed etiam ad eum, quod vel praecipiat, vel suadeat actum prauum, aut ad illum praedestinet, moueat, & inclinet per suum influxum, & operationem. Quamuis, si hoc posteriori modo causa esset peccati, esset etiam illo priori: eò quod à lege sua aeterna ipse quoque tunc deficeret. Poterit quidem Deus, detrahendo prius per appositionem alicuius circumstantiae actionem aliquam à ratione peccati, id praecipere, aut ad id mouere, quod seclusa tali circumstantia foret contra ius naturale, ac proinde peccatum, quia ratione tamquam Dominus vitae cuiusque hominis, praecipit Patri Abrahamo, vt interficeret filium suum Isaac, quod licuit tunc Abrahamo, neque erat contra quintum praecceptum decalogi, facta prius parenti in filium ea facultate: verum quod Deus praecipiat, aut moueat ad id, quod in causa secunda retineat rationem peccati, id planè contradictionem implicat: eò quod cum diuina bonitate ac lege aeterna pugnet. Hac ibi. Continuòque ibidem adiecitimus,

Deus materialis peccati, cur causa simpliciter dicendus non sit, sed solum vniuersalis.

Quatenus naturalis materialis peccati, etiam si ad arbitrium prouenit, quo pacto in Deum referatur.

Ad primam conclusionem.

Materialis peccati, Deus simpliciter non est causa.

quo pacto propriè Deus dispensare non possit in præceptis decalogi. Licet apponendo circumstantias, posset multa subtrahere à præceptis decalogi, quod propriè non est in eis dispensare.

Actio materialis peccati ut præcisè à libero arbitrio, voluta esse non potest à Deo.

Eum qui aduersus nos obiecit, fessillisse sanè videtur, quod non atrederit, actionem peccati, quamuis totum suum esse totalitate effectus habeat à Deo, habere etiam idem totum suum esse à libero arbitrio influente & cooperante contra legem Dei, non quidem per aliam numero actionem, aut per aliam numero rationem formalem actionis, sed per eandem profus, quæ spectata præcisè, ut emanat à libero arbitrio, dicitur influxus, & actio liberi arbitrij, ac peccatum materialiter, actioque contra legem Dei, spectata verò præcisè, ut immediatè emanat à Deo, dicitur influxus & actio Dei, ut sic tamen nec est peccatum, etiam fundamentaliter, nec actio contra legem Dei, imò neque, quia ita à Deo emanat; habet quod sit huius speciei in genere naturæ, sed solum quia emanat immediatè à libero arbitrio, ut sæpe dictum est. Cum autem bonum sit ex integra causa, malum verò ex particularibus defectibus, tanè hæc consequentia non valet, hæc tota actio quoad suam integram rationem realem ac formalem est à Deo per concursum suum generalem, tamquam à parte causæ; & ut est à Deo, sibi non displicet; ergo hæc eadem actio quoad eandem rationem realem & formalem sibi non displicet. Est namque argumentatio à secundum quid ad simpliciter: ut enim sibi simpliciter displiceat, contradictionemque implicet sibi placere simpliciter, satis est, si eadem tota actio, quatenus à libero arbitrio contra legem Dei emanat, sibi displiceat: implicat autem eam ita spectatam sibi placere: quemadmodum etiam implicat, Deum illam eodem pacto spectatam præcipere, suadere, ad eam mouere, aut quemquam ad eam prædestinare. Miror autem obiecientem meipso conuenire mecum, Deum non posse in eam complacere, seu illam velle, etiam quoad actus substantiam, voluntate antecedente, & tamen affirmare, in eam complacere atque eam velle consequentè & concomitante voluntate: cum tamen in re, de qua disputamus, vnum & idem obiectum sit antecedentis, concomitantis, & consequentis diuinæ volitionis, nec minus ex le velle arbitrium agere contra legem Dei, & velle quod contra illam antea egerit, obiecientisque reddere deberet rationem, quare, cum obiectum vnum & idem omnino sit, contradictionem implicet esse voluntatem Dei antecedentem circa illud, & non solum non implicet contradictionem esse voluntatem concomitantem & consequentem circa illud, sed etiam reipsa circa illud idem versari.

Peccati, etiam materialiter, Deum non est causa.

Credo iam nobiscum consentiet, Deum causam non esse peccati, etiam materialiter, ac fundamentaliter sumpti, in sensu à nobis explicato. Quod si reuiscat Scripturæ ac Sanctorum Patrum testimonia, itémque Ecclesiæ definitiones, quibus disputatione 30 citata id ostendimus, comperiet profectò de fide id esse in sensu, in quo nos loquimur. Præsertim si adiungat quæ diximus disputatione 31. §. Ratio hæc, & disputatione 32. §. Non defuere, & §. Opinio hæc, & quæ in Appendice diximus fol. 17. & 16. Certè Scripturæ sanctæ, Ecclesiæ definitiones, & Sancti Patres, quando de hoc agunt, docentque Deum peccatorum non esse causam, ea non prædestinare, ea non velle, ea detestari, ac punire, non tam loquuntur de metaphysicis entitatibus rationis, quæ nostras actiones consequuntur, quam de actionibus ipsis, quibus diuina præcepta transgredimur, & de omisso-

nibus actionum, quibus tenebamur præceptis affirmatiuis nos conformare. In his enim præcipuè est ratio voluntarij, & eis præcepta transgredimur, quin eiusmodi actiones sunt, quæ diuinis præceptis prohibentur, nempe non occidas, non machaberis, non sum tuas facies, non falsum testimonium dices, non concupisces uxorem aut rem proximi tui. Quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi, habetur Apoc. secundo. Sanè si Sanctus Iacobus neque tentationem, quæ in nostra excitatur sensualitate, & nos sollicitat, & inclinat ad malum, Deo tribuit, multò minus tamquam causa Deo ascribet, quod per nostrum arbitrium ei tentationi consentiamus & contra legem Dei ad actum peccati cooperemur: Nemo, inquit ille cap. 1. cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim inuentor malorum est: ipse autem neminem tentat. Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò, cum consummatum fuerit, generat mortem. Expendantur cetera Scripturæ testimonia, quæ disput. 30. adduximus.

Definitiones verò Ecclesiæ, quas ibidem & in Appendice loco citato adduximus, profectò de actibus peccatorum loquuntur, quos Deum neq; prædestinasse, neque velle antecedente voluntate fateatur obieciens ipse: nulla autem est ratio cur Deus quoad id, secundum quod non possint esse ab eo antecedenter voliti, possit eos velle concomitanter aut consequenter. Definitio verò Concilij Tridentini cano. 6. ibi relata apertissimè de actibus peccatorum loquitur. Sic enim habet: Siquis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permisisse, sed etiam propriè & per se, adeo ut sit proprium eius opus, non minus præditio Iudæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.

Idem constat de sequentibus Patrum testimoniis ibidem relatis. Chrysof. homilia 8. in Epist. 2. ad Timotheum. Hoc solum scio, quod Deus omnia prouidet, quod liberi arbitrij conditi sumus, quod alia quidem operatur, alia verò permittit, quod nihil mali vult fieri, quod non ex sola ipsius voluntate fiunt omnia, sed ex nostra quoque, mala quidem omnia ex nostra tantummodo sunt, bona verò omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio, quod nihil ipsum latet, non tamen quia nihil ipsum latet, siccirco omnia operatur ipse. Ecce, de operibus loquitur. D. Augustinus de spiritu & litera, cap. 31. Nusquam legimus in sanctis Scripturis, non est voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etià peccatorum, quod absit, auctor est Deus, si non est voluntas nisi ab illo: quoniam mala voluntas iam sola peccatum est: etià si desit effectus. Ecce, de actu voluntatis loquitur. Et de articulis sibi falsò impositis artic. 10. Detestanda & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusquæ male voluntatis, aut male actionis credit auctorem, cuius prædestinatio nusquam extra bonitatem, nusquam extraiustitiam est: vniuersa enim via Domini misericordia & veritas. Adulterium enim maritranum & corruptelas virginum non instruere nouit sancta diuinitas, sed damnare: nec disponere, sed punire. Non ergo casus ruerium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitauit, aut fuit, aut impulsi: sed planè prædestinavit iudicium suum, quo unicuique retribuetur ut prout gessit, siue bonum, siue malum. Quod iudicium futurum non esset, si homines Dei voluntate peccarent: & omnis homo, quem discretio diuina sententia in sinistra collocauerit parte, damnabitur, quod non Dei, sed suam executus est voluntatem. Et art. 13. Nefas est Deo ascribere causas talium ruinarum. Quia & si æterna scientia præcognitum habet, quid

quid uniuscuiusque meritis retributum sit, nonini tamē per hoc quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem inuitit delinquendi. Si ergo à iustitia, & pietate quis deficit, suo præcepto fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil Spiritus sanctus, neque in tali negotio quicquam diuine voluntatis interuenit, cuius ope scimus multos, ne laberemur, deiectionos, nullos autem, ut laberemur, impulsos. Hypog. lib. 6. Mala Iudæ, ut dixi, præcisus, non prædestinauit Deus, vel fecit: & tamen, in quibus præcisus, iudicio iusto tradens eum in reprobam sensum, ut impleret, permisit. Et post multa, Tenenda est inconcusse huius disputationis regula, qua diuini testimonii claruit, Peccatores in peccatis propriis, antequam essent in mundo, præcisos esse tantum, non prædestinatos, &c. Sanè tam hi, quam cæteri Patres, de actibus ipsis peccatorum, prout à nostro arbitrio emanant, quo pacto contra legem Dei sunt, rationemque habent peccati materialiter ac fundamentaliter, loquuntur. Sententia verò nostra non solum magis pia, diuinæque maiestatis ac bonitate dignissima est, sed etiam de Scripturarum visceribus, definitionibus Ecclesie, & Sanctorum Patrum testimoniis de prompta, ut mirandum sit, post tantam lucem, tam debilibus fundamentis quemquam eam impugnare fuisse ausum.

Ex his iam patet, sententiam, qua affirmamus Deum non esse causam actuum peccatorum prout materialiter ac fundamentaliter peccata sunt, hoc est, ut sunt actiones à nostro arbitrio contra legem Dei emanantes, non solum cum veritate non pugnare, sed etiam esse de fide. Itemque quamuis eadem actiones partialitate causæ simul emanent tota à Deo per concursum generalem, atque si eo pacto præcisè spectentur, non solum voluntate concomitante, & consequente, sed etiam antecedente Deo non displiceant, in eisue Deus complacet, absolute tamen, ac simpliciter ei displicere, etiam concomitante & consequente voluntate: quoniam ut simpliciter dicatur illi displicere, satis est si ex vno capite ei displiceat, & contra ipsius legem ac voluntatem signi seu conditionatam re ipsa exerceantur. August. verò in testimonium illud Iohannis sanè non pugnat cum validissimis ac apertissimis testimoniis quæ ex ipsomet paulò antea retulimus: sed solum vult, Deum per Verbum suum esse causam primam, etiam entitatis & rationis formalis, quæ est in actu peccati, entitatemque & bonitatem naturalem illius actionis in Deum reduci tanquam in causam primam, & autorem eo modo, quo à nobis explicatum est.

Ad id verò quod dicitur, Scholasticos qui concursum Dei generalem cum causis secundis defendunt, simpliciter dicere Deum causam esse actionis peccati, dicendum est: Illos sanè non negare, quod dicimus: tamen si nostram doctrinam non expresse- rint, eò quod modus, quo nos concursum vniuersalem constitutum, non fuerit tam exactè ab eis expressus, quam à nobis fuit explanatus, neque tam accurate, ut nos, rationem reddiderint, cur Deus causa non sit peccati. Cæterum non dubitamus, si nostra doctrina eis fuisset proposita, eam omnino proburos. Præsertim cum sit admodum pia, & definitioni Concilij Tridentini can. 6. citato plusquam consentanea, atque rationes peculiare, quas hæcenus explicauimus, cur Deus simpliciter dicendus non sit causa peccati materialiter sumpti, eam demonstrat. Certè D. Thom. & alij nec negant, nec negare possunt, concursum liberi arbitrij particulare ad actionem peccati vna cū concursu generali Dei, ab arbitrioque eo pacto realiter influente, tanquam à parti-

Molina in D. Thom.

culari causa determinante ad speciem actionis, pro- uenire, quòd actus ille sit contra legem Dei ac mate- riale, & fundamentum peccati: neque ite negant, ne- que negare possunt, eundem arbitrij influxum ad actum peccati esse ab usum arbitrij ad id, ad quod à Deo collatum nõ est, ut August. affirmat, atq. adeo per- missum dumtaxat à Deo esse, ut Concilium Triden- tinum definit, ac proinde neque actionem, quæ illum consequitur, intentam esse à Deo per creatum arbi- trium & concursum suum generalem, sed solum esse permissum. Quare neque D. Thomas neque alij hodie negarent, Deum esse solum causam vniuersa- lem & primam actionis peccati, minimè eam inten- dentem tam per nostrum arbitrium, quam per suum cõcursum generalem sed solum eam permitteam, ut nos dicimus, & Concilium Tridentinum definit.

Ad id verò, quod additur, de repugnantia, qua in dictis nostris esse videtur, dicendum est. Si expendantur, quæ in eo §. diximus, nullam omnino esse repugnantiam: quin potius esse admodum infirmam consequentiam hanc, quæ aduersus nos intenditur. Nempe Deus voluntate absoluta vult influere hic & nunc cum libero arbitrio concursu generali ex se indiffe- rente, ut pro qualitate particularis influxus arbitrij se- quatur potius volitio, quam nolitio, & volitio, aut nolitio potius huius obiecti, quam cuiusvis alterius, & deniq; actio potius bona moraliter quam mala: ergo Deus intendit, ut sit hæc actio peccati, quam ipse sua lege pro- hibet, & quæ, quòd sit potius ea actio, quam alia, habet ex influxu particulari arbitrij, & non ex concursu ge- nerali Dei indifferenti ex se ad varias species actionis. Sanè si liberum arbitrium per concursum genera- lem ita ageret motum, ut nullum haberet peculiarem suum influxum, sed præcisè ageret per motum & influxum, quem à Deo recipit, eo pacto, quo aqua ab igne calefacta agit præcisè per calorem, quem ab igne recipit, tunc consequentia esset bona: sed peri- ret arbitrij libertas, determinatioque ad actionem pec- cati esset à Deo, Deusque (iuxta errorem Lutheri) non minus causa esset productionis Iudæ, quam cuiusvis actionis bonæ, & similia multa absurda sequerentur: at non ita res habet, sed determinatio ad speciem peccati est ab ipso arbitrio per influxum sibi prop- rium ac liberum, quo & se & concursu Dei gene- rali ad actum malum abutitur, à Deo minimè per arbitrium, ac suum generalem concursum inten- tum, eaque de causa, iuxta verissimam Augustini doctrinam, homo ipse, & non Deus est causa realis, ac positiva peccati.

Illam etiam aliam consequentiam, quam obiciens in- tendit, nulla profectò est. Videlicet concursus Dei ge- neralis non est aliud quam productio, qua dicitur esse actio- nis, ergo qui generaliter concurrere vult cum libero arbi- trio quando peccat, vult & intendit actionem peccati. Concursus namque Dei generalis est influxus, hoc est, ipsamet actio tota peccati, sed ut partialitate cau- se est præcisè à Deo, tanquam à causa vniuersali, à qua non habet, quòd sit potius illa actio, quam longè diuersa, sed id habet à peculiari influxu arbitrij, eaque de causa, non sequitur, quòd si Deus absolu- tè vult illo modo ex sua parte influere, velit, aut in- tendat, ut sit actio peccati.

Nunc obiciens attendat, ipsum esse qui secum apertissime pugnat. Si quid namque argumentum suum probat, sanè conuincit, Deum velle actionem peccati voluntate antecedente: voluntas quippe concurrenti generali concursu ad actionem pec- cati est voluntas antecedens comparatione actio- nis peccati: quare si ex illa sequitur Deum velle actionem peccati, sequitur velle illam voluntate

Ad rem-
tam
dicitur.

anteccedente: ipse autem merito negat voluntatem antecedentem in Deo compensatione actionis peccati, etiam quoad actus substantiam.

ARTICVLVS VII.

Utrum voluntas Dei sit mutabilis.

Voluntas Dei immutabilis.

CONCLUSIO negat, eamque de fide esse patet ex rationibus & testimoniis quib. q. 9. ostendimus in Deum non cadere mutationem. Confirmariq; potest ex illo 1. Regum 15. *Poenitudine non flebitur, neque enim homo est, ut agat poenitentiam.* Atque ex illo Prouerb. 19. *Multa cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in aeternum permanet.* Quae hoc loco dici poterant, dicta sunt q. 9. & 14. art. 13. disputatione 1. & articulo 15.

Prædictiones diuinae semper verae: quid in eis interdum subintelligendum est.

Circa responsionem ad secundum sciendum est, in omnibus locis Scripturae sacrae, in quibus ex persona, aut iussu Dei affirmatur aliquid futurum, si contrarium eueniat, semper subintelligi aliquid ratione cuius tale dictum nihil omnino habeat falsitatis, aut contradictionis comparatione eius, quod postea euenisse narratur. Porro quod subintelligitur, interdum est, spectato cursu vniuersi, & causis naturalibus: neque enim est aliqua repugnantia, ut quod verè dicitur spectato cursu vniuersi, dispositione praesenti, & causis naturalibus, sit supernaturaliter aliter euenturum. Hac ratione Isaias 39. & 4. Reg. 20. Ezechia ad mortem aegrotanti dixit Isaias. *Hac dicit Dominus: Dispone domui tuae, quia morieris tu, & non viues:* natura videlicet morbi, & causis naturalibus spectatis. At paulò post exaudita est deprecatio illius, supernaturaliterque à mortis periculo liberatus. Interdum verò subintelligitur conditio aliqua, ut cum dicitur futurum aliquid comminatorie solùm, quia id postulant demerita, & ita futurum est, ac sub conditione subintellecta, nisi poenitentiam agant, aut alia simili. Ita intelligitur illud Ionae 3. *Adhuc quadragesima dies & Ninive subuertetur.* Et illud Gen. 20. ad Abimelech, *En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum.* Intelligebatur enim, nisi eam non tetigeris, restituerisque viro suo. Vnde subiungitur: *Nunc ergo redde viro suo uxorem, si autem nolueris reddere, scito quòd morte morieris.* In sensu explicato intelligitur capite *incommutabilis*, 22. quaestione 4. ex concilio Toletano 8. Quia ergo quando in similibus euentibus non fit, quod praedictum est, Deus neque in sua cognitione, neque in voluntate, quicquam mutat. Gregorius 16. Moral. cap. 6. & 18. aliàs c. 4. & 17. ait: *Deum tunc mutare sententiam (externis scilicet verbis prolatam, dum non implet quod praedicebatur, quia deest conditio, sub qua praedicebatur) non tamen mutare consilium:* Atque ita exponit eum glossa in illud Isaias 28. citatum.

Illud verò est hoc loco animaduertendum, non omnia quae Deus praedicit futura in poenam delictorum, dici comminatorie, & sub conditione, nisi poenitentiam egerimus, sed quaedam duntaxat. Translatio enim regni à domo Saul in domum Dauid, quam Samuel Sauli in poenam inobediètiæ 1. Reg. 15. praedixit, absoluta erat, quod intelligens Samuel adiecit. Porro *triumphator in Israel non pariet, & poenitudine non flebitur, neque enim homo est, ut agat poenitentiam.* Talis etiam erat mors pueri suscepti ex adulterio, quam Nathan 2. Regum 12. praedixit Dauid in poenam delicti. Porro propheta, qui poenas futuras praedicit, interdum nesciunt an illae sint

A absoluta, & sine vlla conditione, an verò sint solùm comminatoriae, aut sub conditione. Ionas enim id ignorabat, ut satis constat ex eiusdem historia, id tamen verebatur. Dauid etià ignorauit an poena mortis filij suscepti ex adulterio esset comminatoria: & ob id poenitentiam agebat, antequàm moreretur filius, ut eum à morte liberaret. Isaias item, dum Ezechia mortem praedixit, ignorabat, an supernaturaliter contrarium esset futurum, quod paulò post illi reuelatum est. At Samuel optimè cognouit poenam Sauli esse absolutam, neque vllam habere conditionem. Quae dici poterant circa responsionem ad quartum, dicta sunt circa responsionem ad quartum & quintum articuli tertij.

ARTICVLVS VIII.

Utrum voluntas Dei necessitatem rebus volitis imponat.

Oc loco explicanda erat radix contingentiae, quae tamen ea de re dici poterant, dicta sunt q. 14. art. 13. disputatione 11. & 12.

ARTICVLVS IX.

Utrum voluntas Dei sit malorum.

SENSVS quaestionis propositae est utrum voluntas Dei, quoad actum volitionis, versetur circa mala: quoad nolitionem enim & odium, constat esse malorum, ut patet ex illo Sapientiae 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas eius.* Malum autem sumitur latè, ut comprehendit malum culpae, malù poenae, & malù quod est defectus naturae, ut est priuatio frigoris comparatione aquae.

Prima conclusio. Fieri non potest, ut malum, quodcumque illud sit, per se, seu sub ratione mali appetatur à Deo, vel à quocumque alio. Probatur, quoniam obiectum volitionis est bonum, sub ratione boni: ergo fieri nequit ut volitio, tã diuina, quam cuiusuis alterius, feratur in malum per se, seu sub ratione mali. Vnde Dionysius 4. capite, de diuinis nominibus. *Nemo, inquit, respiciens ad malum operatur, videlicet, quasi illud per se intendat.* Animaduertitur tamen, id quod qu. 5. ostensum est, cum bonum, quod obiectum est voluntatis, non sit bonum quod opponitur malo culpae, vel malo poenae, vel malo, quod est defectus naturae, sed sit bonum, ut est idem quod conueniens, inde effici, ut saltem quatenus conueniens est Deum pro suo arbitratu posse vri sua libertate, possit de potentia absoluta velle redigere res in nihilum, aut destruere partem aliquam operum suorum, efficiereque priuationem aliquam, quae propriissimè sit malum naturae comparatione eius, cuius fuerit priuatio.

Secunda conclusio est. Malum per accidens, quatenus coniunctum est cum aliquo bono, terminare potest appetitum ac volitionem ratione boni, cui est coniunctum, ut leo, ex directione primae causae, appetit ouis interfectionem (quod malum est ouis) ut famem expleat, propriamque vitam alat: quod bonum est eius, cum malo tamen ouis coniunctum. Fornicator item vult malum fornicationis propter bonum delectationis.

Tertia conclusio. Deus neque praedicto modo vult malù culpae: vult tamen illud permittere. Prior pars est de fide, demonstrataque est in Concordia q. 14. art. 23. à disputatione 30. Posterior verò artic. 6. disputatione 2. est ostensa.

Quarta conclusio. Deus vult malum poenae. Haec est de fide, quoniam de fide est Deum punire impios

Quaestio sensu.

Prima conclusio. Malum quod tale non potest esse appetit.

Secunda conclusio.

Malum potest per accidens appeti ratione actiui boni.

Tertia conclusio.

Malum culpae nulla ratione Deus vult: sed permittit tantum.

Quarta conclusio.

Poenam malum esse vult Deus.